

Conceptual foundations of the preparation of future teachers for pedagogical action direction have been grounded in this publication. The attention is focused on the expediency of the usage of certain pedagogical categories as the quality of ascending guidelines of the grounding of conceptual foundations of the problem being investigated. Author's solution of meaning content of categories and components of conceptual foundations of the preparation of future teachers for pedagogical action direction is represented.

Key words: *conceptual foundations, the preparation of future teachers, pedagogical action direction.*

Bibliography

1. Zyazyun I.A. *Filosofiya pedahohichnoyi diyi: monohrfiya* / Ivan Andriyovych Zyazyun. – Cherkasy: Vyd. vid. ChNU imeni Bohdana Khmel'nyts'koho, 2008. – 608 s.

2. Kraevskij V.V. *Metodologija pedagogiki: novyj jetap: ucheb. posobie dlja vuzov* / V.V. Kraevskij, E.V. Berezhnova. – M.: Akademija, 2006. – 393 s.

УДК 374.73 + 376.112.4

Стадник Оксана Олександрівна – аспірант кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка, керівник гуртків Житомирського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

E-mail: ksuahzt1@rambler.ru

ВИВЧЕННЯ СТАНУ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ-ПОЗАШКІЛЬНИКІВ ПРИРОДНИЧОГО НАПРЯМУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Розвиток гуманістичних цінностей освіти в Україні потребує зміни авторитарно-дисциплінарної моделі на особистісно-зорієнтовану. Цей процес відбувається у вітчизняній освіті вже майже два десятиріччя, постійно ставить перед собою нові завдання та вирішує їх. Сутнісними ознаками цієї зміни є: навчання й виховання особистості з максимально можливою індивідуалізацією, створення сприятливих умов для саморозвитку і самонавчання особистості, осмислене визначення нею своїх можливостей і життєвих цілей, наближення змісту освіти до нагальних індивідуальних та суспільних потреб. Виконавцями поставлених перед системою освіти завдань є вчителі.

Мінливі умови дійсності змушують переглядати роль і значення дослідницьких здібностей у житті людини. У XXI столітті стає все більш очевидно, що вміння і навички дослідницького пошуку потрібні не тільки тим, чия діяльність пов'язана з науковою роботою, але і всім людям. Універсальні дослідницькі здібності, серед яких найбільш значущими є здатність швидко орієнтуватися в ситуації, творчо підходити до вирішення проблем, вміння знаходити та аналізувати інформацію, дозволяють людині активно діяти, перетворювати і творити.

Встановлено, що проблема розвитку дослідницьких здібностей розглядалась в контексті орієнтовно-дослідницької діяльності. Так, О.В. Запорожець, П.Я. Гальперін зазначають, що для успішного здійснення, виконання дії, необхідно скласти уявлення про сам об'єкт, процес і його результат, врахувати умови і їх зміни, виявити і усунути відхилення. Вся ця діяльність з обслуговування, виконання дій отримала назву орієнтовно-дослідницька діяльність. А сама структура орієнтовної діяльності включала в себе схему об'єкта, орієнтовну основу дії, схему управління процесом засвоєння. Від того, як складеться ця структура, залежить успішність не тільки самої орієнтовної діяльності, але і поведінки в цілому. І коли орієнтовна діяльність переходить у внутрішній план, вона становить психологічні механізми управління поведінкою [4; 3].

Учитель – основна дійова особа у реформуванні сучасної освіти. Змінюються орієнтири освіти – змінюється й сам вчитель, змінюється мета й завдання його освітянської діяльності. Сучасний педагог має бути готовим до змін, а тому доволі актуальною є проблема неперервної освіти, спрямованої на професійне становлення, вдосконалення педагогічної майстерності й підвищення кваліфікації [5]. Для організації дослідницької діяльності учнів основної школи учитель має бути відповідним чином підготовленим. Готовність педагога до співпраці учнями, що виявляють здібності пошуково-дослідницького характеру визначається наявністю у нього певних професійних якостей, насамперед теоретичних знань і практичного досвіду. Дослідниками у сфері підготовки кадрів для навчання обдарованих дітей розроблено ряд положень відносно знань, умінь та навичок, якими повинні володіти вчителі талановитих учнів, зокрема, ними акцентується увага на уміннях будувати навчання відповідно до результатів діагностичного обстеження дитини, модифікувати навчальні програми, стимулювати когнітивні здібності учнів, працювати за спеціальним навчальним планом, консультувати учнів тощо [1, с. 40-44].

Завдання, які стоять перед сучасною школою, кардинально змінюють сутність педагогічного процесу, потребують нового вчителя – компетентного і всебічно розвинутого фахівця, високого професійного і культурологічного рівня, завжди готового до вирішень непередбачених ситуацій, які досить часто трапляються у шкільному житті. Це зумовлює необхідність пошуку ефективних шляхів удосконалення професійно-педагогічної підготовки вчителів, створення умов, що стимулюють педагогів до постійного творчого пошуку, готовності миттєво і адекватно реагувати на проблемні ситуації [2, с. 277].

З метою перевірки стану готовності учителів до організації дослідницької діяльності ми проводили пілотажне дослідження, в

якому брали участь вчителі-практики з дисциплін природничого циклу. Для того, щоб перевірити ступінь готовності педагогів до організації дослідницької діяльності учнів основної школи у позашкільних навчальних закладах нами було розроблено опитувальник і проведено опитування керівників гуртків 18 екологічних центрів України з педагогічним стажем 5 – 25 років.

Наведемо опитувальник для вчителів біології з вивчення їх готовності до залучення учнів основної школи до дослідницької діяльності в позашкільних закладах екологічного профілю:

1. Загальний стаж педагогічної діяльності, отримана категорія, стать і вік.

2. Місто, район, область

3. Чи зустрічали Ви під час своєї педагогічної діяльності дітей середнього шкільного віку, які виявляють бажання займатися дослідницькою роботою з біології? (якщо так, то вкажіть їх кількість)

4. Назвіть основні типи експериментів (дослідів)?

5. Як Ви розумієте поняття «індивідуальна дослідницька робота учнів»?

6. Як Ви розумієте поняття «групова дослідницька діяльність»?

7. Як Ви розумієте поняття «масова робота дослідницького спрямування»?

8. Від чого, на Вашу думку, залежить успішне проведення дослідів?

9. Яку структуру планування проведення дослідницької роботи використовуєте Ви під час власної педагогічної діяльності?

10. Які Ви знаєте обов'язкові документи біологічного дослідів?

11. Дослідницькі здібності – це ...

12. Як, на Вашу думку, проявляються дослідницькі здібності в учнів основної школи?

13. Які Ви можете відмітити позитивні сторони залучення учнів основної школи до дослідницької діяльності?

14. Запропонуйте Ваші форми та методи, які допоможуть виявити дослідницькі здібності в учнів основної школи?

15. Назвіть найсприятливіший період для формування і розвитку дослідницько-пошукових здібностей дитини?

16. Мала Академія Наук – це

17. Чи зустрічали Ви під час своєї педагогічної діяльності учнів, що займаються МАН-івськими роботами? Якщо так, то вкажіть їх кількість.

Метою дослідження було відстеження та оцінка ступеня готовності професійної компетентності вчителів до організації дослідницької діяльності учнів основної школи та з'ясувати:

- рівень знань педагогів про дослідницько-пошукову діяльність учнівської молоді, дослідницькі здібності;

- ознайомленість педагогів з проблемами щодо оформлення дослідницьких робіт учнів основної школи;

- володіння новими формами і методами залучення учнів, вихованців гуртків до пошуково-дослідницької діяльності;

- ступінь готовності педагогів до розвитку дослідницько-

експериментальної роботи в навчальних закладах з еколого-натуралістичного напрямку.

За попередніми даними анкетування, виявилось, що: 68 % з опитаних педагогів не розуміють, в чому полягає різниця між індивідуальною, груповою і масовою роботою дослідницького спрямування; 22 % опитаних не знають основних типів експериментів (дослідів); 17 % не змогли адекватно розкрити поняття саме «дослідницькі здібності» та як вони проявляються в учнів основної школи; 28 % педагогів взагалі не цікавляться проблемами залучення учнів основної школи до дослідницької діяльності.

Узагальнюючи результати дослідження щодо готовності вчителів біології до організації дослідницької діяльності учнів основної школи можна зробити наступні висновки:

1. Серед учителів, що взяли участь у дослідженні, спостерігається потреба в організації дослідницької діяльності учнів основної школи, відкритість до нових знань з дослідництва.

2. Виявлено не достатній рівень готовності вчителів до організації дослідницької діяльності учнів основної школи.

3. Більшість учителів самовдосконалюється, вивчаючи наукову та методичну літературу, лише третина педагогів беруть участь у колективних формах пошуково-дослідницької роботи та вивчають досвід своїх колег.

4. Для переважної більшості вчителів (88 %) дослідницька діяльність є привабливою, оскільки впливає на підвищення інтересу до навчання.

5. Найбільш вагомим фактором, який сприяє організації дослідницької діяльності учнів основної школи є власна ініціатива й творчість педагогів.

6. Загалом педагоги хотіли б займатися дослідницькою роботою разом з учнями, але майже половині опитаних учителів перешкоджає власна інерція, байдужість та відсутність необхідних теоретичних знань.

7. Більшість учителів не мають практичних навичок з організації дослідницької діяльності учнів основної школи.

8. Менше половини педагогів мають ідеї та методичні нароби, що поліпшують навчально-виховний процес з пошуково-дослідницької роботи учнів.

9. Згідно опитуванню, основні проблеми, що заважають упровадженню організації дослідницької діяльності учнів основної школи є: недостатня навчально-матеріальна база навчальних закладів; велика витрата часу на підготовку організації дослідницької діяльності учнів основної школи.

Отже, можна зробити висновок, що сучасна загальноосвітня школа вимагає докорінних переосмислень парадигм навчання та виховання, освоєння прогресивних

технологій, створення умов для самореалізації особистості в різних видах творчої діяльності. Останнє вимагає переходу на нову філософію методичної роботи, в основі якої лежить системно-мотиваційний підхід і особистісно орієнтовані цілі. Пріоритетним напрямом методичної служби еколого-натуралістичних центрів є орієнтація на людину та її потреби, створення у позашкільних навчальних закладах умов, які забезпечують розвиток особистості кожного учня, вихованця та вчителя, керівника гуртка.

Виходячи з вищезазначеного ми рекомендуємо:

1. Розвивати уміння аналізувати власну діяльність з організації дослідницької діяльності учнів основної школи.

2. Прогнозувати, проектувати і планувати свою роботу.

3. Для заохочення педагогів до організації дослідницької діяльності учнів основної школи подбати про зовнішні стимули, пов'язані з матеріальним заохоченням; мотиви зовнішнього самоствердження (шляхом оцінки оточення); проведення об'єктивної атестації; мотиви особистісної самореалізації, які передбачають можливість особистісного росту.

4. Методичним службам навчальних закладів під час планування навчально-дослідницької роботи слід спрямовувати роботу на вирішення наступних проблем формування у педагогічних працівників стабільного інтересу до організації дослідницької діяльності учнів основної школи, збільшення кількості вчителів, що беруть участь у залученні учнів до дослідницької діяльності.

5. Керівникам навчальних закладів, виконуючи управлінську діяльність, необхідно створювати умови, що сприяють здійсненню підготовки вчителів біології до організації дослідницької діяльності учнів основної школи: особистий приклад і майстерність керівників ВНЗ; підтримка педагогів-новаторів; створення відповідних умов (матеріальних, психологічних, моральних); наявність внутрішньої конкуренції в навчальних закладах; забезпечення участі педагогів у всеукраїнських проектах.

Література

1. Антонова О.Є. Особливості роботи вчителя іноземної мови з обдарованою дитиною/ Антонова О.Є. // Вісник Житом. держ. ун-ту. – 2004. – Вип. 19. – С. 40-44.

2. Башкір О. Рівень готовності майбутніх учителів до педагогічної імпровізації / Башкір О. // Вісник Львівського університету. Серія педаг. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 4. – С. 265-270.

3. Гальперин П.Я. Введение в психологию / П.Я. Гальперин. – М.: Университет, 2000. – 336 с.

4. Запорожец А.В. Избранные психологические труды / А.В. Запорожец. – В 2-т. – М.: Педагогика, 1986. – Т.1. – 192 с.

5. Самоосвіта педагога як умова підвищення його професійної компетентності: метод. рек. / укл. Жорова І.Я., Кузьмич Т.О., Назаренко Л.М. – Херсон: РІПО, 2012. – 48 с.

Стадник Оксана Александровна – аспирант кафедры педагогики Житомирского государственного университета им. Ивана Франка, руководитель кружков Житомирского областного центра эколого-натуралистического творчества ученической молодежи
E-mail: ksuahzt1@rambler.ru

ИЗУЧЕНИЕ СОСТОЯНИЯ ГОТОВНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ-ВНЕШКОЛЬНИКОВ ПРИРОДОВЕДЧЕСКОГО НАПРАВЛЕНИЯ К ОРГАНИЗАЦИИ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Аннотация. В статье представлена оценка степени готовности профессиональной компетентности учителей в организации исследовательской деятельности учащихся основной школы. Предложен ряд рекомендаций для повышения уровня готовности учителей к организации исследовательской деятельности учащихся.

Ключевые слова: степень готовности профессиональной компетентности учителей, исследовательская деятельность учащихся.

Stadnyk Oksana – Postgraduate Student of the Pedagogical Zhytomyr Ivan Franko State University, Head of the circles of the Zhytomyr Regional Center for Ecological and Naturalistic creativity of youth
E-mail: ksuahzt1@rambler.ru

STUDY OF READINESS STATE OF OUT-SCHOOL NATURAL DIRECTION TEACHERS TO THE ORGANIZATION OF STUDENTS' RESEARCH ACTIVITIES

Summary. The article deals with the estimation of the degree of readiness of professional competence of teachers in the organization of research activities of basic school students. A number recommendations to improve teachers readiness to the organization of research activities of students is offered. The challenges facing the modern school, fundamentally changing the nature of the pedagogical process require a new teacher – a competent and developed professional with high professional and cultural level, always ready for unexpected situations that often occur in school life.

There is a need to find effective ways to improve vocational and educational training of teachers, create the conditions that encourage teachers to constant creativity, willingness to immediately and adequately respond to stressful situations. In order to check the state of readiness of teachers to research we conducted Pilot study, which involved teachers of natural sciences disciplines. In order to test the readiness of teachers to organize research activity of secondary school pupils in the school educational institutions, we have developed a questionnaire and conducted a survey of 18 clubs of the Ecological Centre of Ukraine with teaching experience from 5 to 25 years.

Summarizing the results of the study on the readiness of Biology teachers to secondary school pupils' research, the following conclusions have to be done: a modern school requires a fundamental paradigm reconsidered training and education, development of advanced technologies, creating conditions for self-identity in various forms of creative activity. This requires the

transition to a new philosophy of technical work, which is based on a motivational system – oriented approach and personal goals. The priority guidance service of environmental center is the focus on people and their needs, creating in school education conditions that ensure personal development of each student, pupil and teacher, group leader.

Key words: *readiness to professional competence of teachers, research activity of students.*

Bibliography

1. Antonova O. E. Osoblyvosti roboty vchytelja inozemnoi movy z obdarovanoju dytynoju // Visnyk Zhytom. derzh. un-tu. – Vip. 19. – 2004. – S. 40-44.
2. Bashkir O. Riven' gotovnosti majbutnih uchyteliv do pedagogichnoi improvizacii // Visnyk L'vivs'kogo universytetu. – Serija pedagog. – 2009. Vip. 25. Ch. 4. S. 265 – 270.
3. Gal'perin P. Ja. Vvedenie v psihologiju / P. Ja. Gal'perin. M.: Universitet, 2000. – 336 s.
4. Zaporozhec' A. V. Izbrannye psihologicheskie trudy / A. V. Zaporozhec. – V 2-t. – T. 1 – M.: Pedagogika, 1986. – 192 s.
5. Samoosvita pedagoga jak umova pidvyshhennja jogo profesijnoi kompetentnosti: metodychni rekomendacii / Ukl. Zhoroval Ja., Kuz'mich T. O., Nazarenko L. M. – Herson: RIPO, 2012. – 48 s.

УДК 37.011.3-051:37.041

Шарненкова Тетяна Олександрівна – аспірант
Житомирського державного університету імені Івана Франка
E-mail: tsharnenkova@yandex.ru

ПРОФЕСІЙНА САМООСВІТА ВЧИТЕЛЯ

Сучасний стан соціально-економічного розвитку України характеризується значними змістовними та структурно-організаційними змінами, які спрямовані на формування національної системи освіти та її інтеграцію в міжнародний освітній простір. Тому наукові пошуки сьогодення мають враховувати зміни особливостей буття, діяльності й ролі людини в умовах нової, технічно-інформаційної реальності. Людина має не тільки адаптуватися до нових умов, але й бути ефективною у своїй професійній діяльності, ініціатором активності, суб'єктом життя і праці. За таких обставин надзвичайно зростає роль учителя як вирішального фактора, що забезпечує формування й розвиток всебічно розвиненої, творчої особистості. Це вимагає постійного зростання професійного рівня педагогів та їх фахової майстерності.

Передумовою ефективною діяльності вчителя у сучасних умовах є відповідність його професійного рівня потребам часу. Професіоналізм учителя залежить від організації процесу самоосвіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема самоосвіти є постійно в полі зору науковців. Зростає інтерес